

גיליון מספר 35 – נובמבר 2015

טיפים שימושיים לכתיבה - משולחנו של צוות העברית באכסניית הלשון במכללה¹

התאהבתי בה..... בלשון העברית

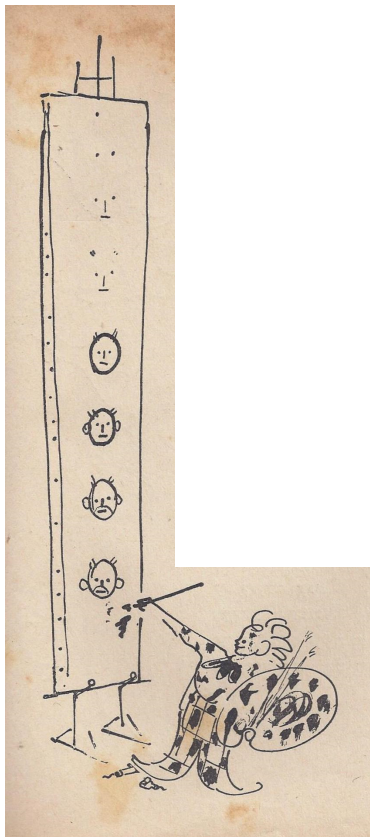
והפעם: "יש דקדוק בבית הספר"²

הנאה ושחוק בדק – ובדוק

סימני הניקוד [התנועות], פיסוק ועיצורים בספרות לא רק לילדים

לומדים... ונהנים גם ב'גנונים' של שלונסקי ואלתרמן

אברהם שלונסקי מציר פרצוף על פי דקדוק וכך הוא כותב:

חִירִיק
חִירִיק
וְ פִתּוּחַ
מְרַכָּאוֹת
וְסִיר נְפוּחַ
סָמֵךְ סָמֵךְ
קוּ כְפוּף
וְהָרִי לָכֶם
פְרָצוּף!

ראו היטב, איך אֲצִיֵּרָה
דְמוֹת פְרָצוּף עַל-פִּי דְקָדוּק:
קוּ לְקוּ. וְשָׂא לְצִיֵּרָה.
חֶלֶם-גֶּלֶם. בְּדִיּוֹק!
זְהוּ!

¹ ד"ר עדית שר מרכזת, נעה עמרני

² אברהם שלונסקי, עלילות מיקי מהו, 1947. צייר: אריה נבון

 <p>נתן אלטרמן משנס את הספרות לטובת הדקדוק ואת הדקדוק לטובת הספרות ומספר על "מקורן" [האטימולוגיה העממית] של שלוש תנועות: הַחִירִיק, הַשׁוּרוֹק [שבאמצע] והחֹלֶם [שמעל] ב"מעשה בחיריק קטן".³</p>	
<p>[...] "ובְּשֵׁאי מְרוּמי הַרְרִי-ו"ו הוא החיריק הפְּלאי עֶמד מִתְנוֹסֵס! אותיות שְׁנֵעוּרוּ - תְּהוּ תְּהָה! אותיות שְׁנֵעוּרוּ - בְּהוּ - בְּהָה! אֶת הַחִירִיק הַקֵּט מִתְנוֹסֵס בְּגִבְהוּ הֵן רְאוּ כֵן תְּמָהוּ! אָמְרוּ: 'או - - הו'!"</p> <p>'או - הו - הו' כֵּךְ אָמְרוּ. 'הִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי-ו' נִקְדָּה בְּרֵאשֶׁה! מִי שֶׁעָרַ? מִי חֵלֵם? וְהִבְקֵר הֵהוּא בְּתוֹלְדוֹת הַכְּתָב הָיָה בְּקֵר גְּדוֹל: בוּ נוֹצֵר הַחֹלֶם!"</p> <p>צא ולמד החֹלֶם בראש הו"ו</p> <p>ואשר למשפחת התנועות... על אחיו הצלילים הַצִּירָה והַסְּגוֹל; על תנועות גדולות ועל תנועות קטנות</p> <p>"שֵׁם - אָמַר הוּא - קוֹלוּ מִצְטָרֵף אֶל קוֹלוֹת הַסְּגוֹל וְהַצִּירָה, אָחִיו לַצִּלִּילִים. שֵׁם - אָמַר הוּא - מִקוֹם הַתְּנוּעוֹת הַגְּדוֹלוֹת-וּקְטָנוֹת, הַנוֹשָׂאוֹת אֶת הַכְּתָב כְּגַלִּים וְטוֹרְחוֹת לְעוֹרֵר וּלְהַנִּיעַ כָּל אוֹת וּלְהַעִיר וּלְכַנֵּן אֶת הַגּוֹי הַמְּלִים."</p>	<p>"מַעֲשֶׂה שְׁהָיָה בְּחִירִיק קָטָן שְׁזָכָה לֹא זָכָה לְעֶמֶד כְּחֶתֶן בְּרֵאשֵׁי אוֹתוֹת, לְעֵטְרוֹ וּלְקִשְׁטוֹ, כִּי שְׁמוֹהוּ תְּמִיד, מַעֲשֶׂה שְׁטוֹ, רַק בְּתַחֲתֵיתָן."</p> <p>צא ולמד הַחִירִיק בתחתית האות</p> <p>מסעותיו של החיריק מביאים אותו עד...</p> <p>"ובְּעֶמְדוֹ כֵּךְ נְטוּעַ בְּאֶמְצַע הַו"ו, הוּא פָּנָה אֵלַי כָּל אוֹתוֹת עַל סְבִיבּוֹ וַיִּקְרָא אֵלַיְהוּ בְּשִׁמְחָה: עוֹרוּ, עוֹרוּ! שוּרוּ! שוּרוּ! הִנְנִי! שוּרוּ! [...]"</p> <p>'או - - - הו'!"</p> <p>'או - הוהו' כֵּךְ אָמְרוּ [האותיות]. 'הִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי-ו'! נִקְדָּה לָהּ בְּאֶמְצַע! שוּרוּ! - וְהִבְקֵר הֵהוּא בְּתוֹלְדוֹת הַכְּתָב הָיָה בְּקֵר גְּדוֹל: בוּ נוֹצֵר הַשׁוּרוֹק!"</p> <p>צא ולמד הַשׁוּרוֹק באמצע הו"ו</p> <p>החיריק ממשיך ומטפס עד...</p>

מן הדברים הללו - תנועות גדולות הן: החיריק המלא [+יו"ד], הצִירָה, השוּרוֹק והחֹלֶם

תנועות קטנות הן: הַסְּגוֹל, הַחִירִיק החסר [ללא יו"ד]

לומדים... ונהנים גם ב'גוונים' של שלונסקי ואלטרמן

³ נתן אלטרמן, ספר התיבה המזמרת, 1958.